

INKLUSION ER SKOLENS SMERTENSBARN

Selv om forskning peger på, at samarbejde mellem fagprofessionelle er afgørende for at lykkes med inkluderende undervisning, er den enkelte lærer alt for ofte overladt til sig selv med ansvar for både trivsel og faglighed. Det er et smukt ideal at inkludere så mange som muligt i klassefællesskabet, men det kræver meget i praksis, lyder det fra to inklusionsforskere.

Af EVA FRYDENBERG HOLM

Flere elever bliver tabt. Selv de dygtigste lærere dumper i inklusion. Inklusion presser skoleledere.

I 2012 vedtog Folketinget den såkaldte inklusionslov, der betyder, at børn med vanskeligheder i højere grad skal inkluderes i almentilbud. Målet var dengang, at 96 procent af alle elever i grundskolen skulle gå i en almindelig folkeskoleklasse.

Lige siden har medierne flydt over med historier om inklusion som et så godt som umuligt projekt, der presser elever, lærere og skoleledere.

Og det kommer ikke bag på to inklusionsforskere fra DPU, Aarhus Universitet. Så længe læreren står alene med inklusionsopgaven, kommer vi til at kigge langt efter de vellykkede inkluderende læringsmiljøer, pointerer de.

“Vi skal holde os op med at bilde os ind, at det er noget, den enkelte lærer kan klare. Det er simpelthen ikke muligt for læreren alene at have øje for faglighed, børnefællesskabet og de individuelle børn,” lyder det fra Lotte Hedegaard-Sørensen, der er lektor på DPU, Aarhus Universitet, og som de sidste mange år har forsket i inklusion.

Anne Morin er også lektor på DPU og forsker i inklusion. Hun er enig med Lotte Hedegaard-Sørensen:

“Vi skal væk fra at fokusere alene på læreren som den aktør, der skal gå forrest i forhold til inklusion. Opgaven skal bredes ud, så langt flere fagprofessionelle involveres.”

Hun mener, at der i forhold til inklusion har været for meget fokus på at lede efter metoder, der kan

sætte den enkelte lærer i stand til at knække den hårde inklusionsnød.

“Det kan absolut have sin berettigelse at sende lærerne på kurser. Det kan inspirere til refleksion i arbejdet med børn i vanskeligheder. Men kigger vi på forskningen, har vi ikke fundet de vises sten. Vi har ikke løst det dilemma, som læreren står i. Hvordan kan man både tilgodese fællesskabet og samtidig arbejde med et indhold, der er rettet mod den enkelte? Det er skolens grundproblematik, at den både har differentiering og kvalificering som præmis,” siger Anne Morin.

Professionelle med forskellig viden og kompetencer

I 2016 sløjfede den daværende regering 96 procent-målsætningen. Og i skoleåret 2018-19 gik 94,7 procent af alle elever i grundskolen i en almindelig folkeskoleklasse. Det er det samme tal, som inden inklusionsloven blev vedtaget.

Men mens antallet af børn i almentilbud er uændret, er antallet af børn i vanskeligheder stigende, og kompleksiteten i vanskelighederne større, fortæller Anne Morin.

“Antallet af henvendelser om børn i vanskeligheder til PPR bliver flere, og psykologerne fortæller, at kompleksiteten i vanskelighederne er større. Jo flere børn, der har komplekse vanskeligheder, kognitive som sociale, jo større bliver behovet for, at professionelle med forskellige kompetencer og viden samarbejder omkring børnene og lægger en strategi for deres individuelle udvikling og læring – og samtidig skaber et fællesskab, hvor der er mulighed for deltagelse for børn med forskellige vanskeligheder.”

Den vurdering kan Lotte Hedegaard-Sørensen nikke genkendende til. Hun fremhæver, at lærerens samarbejde med andre faggrupper vel at mærke skal med ind i klasseværelset. Ligesom forberedelsen og evalueringen af undervisningen skal ske i et samarbejde de forskellige faggrupper imellem.

“Der er kommet mere fokus på behovet for flere fagligheder i skolen, blandt andet pædagoger, men vi mangler at se dem få en rolle, hvor de ikke bare rådgiver eller forholder sig til det enkelte barn. De skal tage del i hele processen fra planlægning til afvikling af undervisning og evaluering, så der opstår et professionelt læringsfællesskab mellem pædagoger og lærere. Det samme gælder for socialpædagoger, socialarbejdere og psykologer,” siger Lotte Hedegaard-Sørensen.

Tilbage i 2015 havde Lotte Hedegaard-Sørensen fingrene dybt begravet i forskningsprojektet ‘Social reproduktion, eksklusion

og differentiering af undervisningen. Det projekt åbnede for alvor hendes øjne for den manglende hjælp til læreren i klasseværelset.

Gennem to år observerede hun to skoleklasser og deres lærere tæt for at blive klogere på undervisningsdifferentiering og inklusion i praksis. En af konklusionerne var, at lærerne primært var optagede af at undervise i deres fag og først og fremmest havde det fagdidaktiske mål for øje, og det gik ud over inklusionen.

“Når læreren står alene med ansvaret for at undervise den mangfoldige børneflokk, bliver det nødvendigt at træffe et valg mellem fællesskabet og individet. Her vinder klassefællesskabet, og dermed bliver undervisningen rettet mod ‘hele klassen’ og ‘de fleste’, og det enkelte barn bliver overladt til sig selv. Og som det er lige nu, er der ikke nogen andre fagprofessionelle til stede i klasseværelset, der kan hjælpe læreren med at komme rundt om alle børn,” siger Lotte Hedegaard-Sørensen.

“Det er sådan set hovedudfordringen i forhold til at løse inklusionsopgaven: Hvordan får vi ressourcepersoner, der ved noget om særlige behov, til at komme ind og samarbejde med lærerne? Sådan så det skoleliv og den undervisning, børnene modtager, består af både didaktisk og special- og socialpædagogisk faglighed. Hvordan får vi det til at spille sammen?”

Nyt syn på lærerrollen

En af de helt store barrierer i forhold til at ændre på organiseringen og samarbejdet om undervisningen er, ifølge Lotte Hedegaard-Sørensen, den måde, vi anskuer lærerrollen på.

“Vi lever under en neoliberal politikforståelse om det selvansvarlige individ. Vi forestiller os alle sammen, at vi selv er ansvarlige for det, vi gerne vil udrette. Og det skriver sig også ind i forventningerne til lærerarbejdet: Du, kære lærer, skal alene tilrettelægge en undervisning, der inkluderer alle børn. Det er der flere problemer i. Dels at vi ikke anerkender behovet for andre fagprofessioner i undervisningen, dels at man som lærer får nogle urealistiske forestillinger om, at den perfekte undervisningstime er den, hvor planen bliver overholdt fra punkt til prikke, og hvor alle børn er inkluderede,” siger Lotte Hedegaard-Sørensen.

Skal vi lykkes med inklusionsopgaven er vi, ifølge Lotte Hedegaard-Sørensen, nødt at revidere vores forståelse af, hvad succesfuld undervisning er.

“God inkluderende undervisning er at møde velforberejdet op, fordi man i planlægningen har reflekteret over børnene sam-

men med andre faggrupper og har lagt en plan for indholdet, vel vidende at det bare en plan, som helt sikkert bliver udfordret af børnenes reaktioner. Forstyrrelserne er ikke fejl, der står i vejen for det egentlige mål. Det er en del af arbejdet. Den måde, lærere og andre faggrupper sammen håndterer forstyrrelserne professionelt på, er det, der afgør, om det er en vellykket undervisning.”

Trivsel og faglighed er to sider af samme sag

En anden nøgle til at lykkes med inklusionsopgaven er, ifølge Lotte Hedegaard-Sørensen, at give slip på diskussionen, der gør trivsel og faglighed til hinandens modsætninger, og i stedet for diskutere, hvad der bør prioriteres højt i skolen. Inkluderende undervisning kræver lige dele fokus på faglighed, børnefællesskab og de individuelle behov.

“Forudsætningen for at lære noget er, at børnefællesskabet fungerer – og at man

trives som individ, derfor hænger de tre dimensioner tæt sammen, og det bør afspejles i både organisering, mål for undervisning og sammensætning af fagprofessionelle.”

Også Anne Morin peger på samtænkningen af faglighed, trivsel og organisering som de vigtigste faktorer i inkluderende læringsmiljøer.

“Vi skal væk fra at diskutere, om de professionelle har de rette metoder – og i stedet tale om, hvordan vi organiserer samarbejdet mellem de fagprofessionelle, så det danner en platform for fælles forståelser. Det er nødvendigt for overhovedet at kunne beslutte noget om børnene, og for at kunne støtte et barn i vanskeligheder til at blive deltager i børnefællesskabet,” siger hun og tilføjer, at børnene får nye muligheder for at nå faglige mål, når det sociale og det faglige forbindes.

“Man kan sige, at arbejdet med børns deltagelse og muligheder for at bidrage i børnefællesskabet er en vigtig del af arbejdet for at nå de faglige mål.”

En fantastisk vision

Lotte Hedegaard-Sørensen kalder inklusion for en fantastisk vision. Det, at vi gerne vil have, at flest muligt skal være sammen, er en smuk demokratisk tankegang. Men hun mener, vi skal gå til opgaven med langt større ydmyghed.

“Det er ikke noget, man kan nå i lektion otte om mandagen. Det tager tid og handler om samarbejdsrelationer, samarbejde, forberedelse, refleksion og analyser. Og tiden til det skal understøttes organisatorisk.”

Anne Morin er grundlæggende mere skeptisk over for inklusionsvisionen:

“Så længe differentiering og kvalificering er skolens grundpræmis, skaber det et uundgåeligt dilemma i relation til inklusionsdagsordenen.” ■

INKLUSION I FOLKESKOLEN

Målet med inklusion er at fastholde eleverne i børnefællesskabet, så børn med særlige behov ikke udskilles til særlige undervisningstilbud, men undervises i den almindelige klasse med den nødvendige støtte og hjælpemidler. Målsætningen om inklusion indebærer, at eleverne er en del af det faglige og sociale fællesskab, at der sker en faglig progression, og at elevernes trivsel bevares.

FAKTA OM INKLUSIONSLOVEN

- Inklusionsloven blev vedtaget af et bredt flertal i Folketinget 24. april 2012.
- Målsætningen var dengang, at 96 procent af alle skolebørn skulle gå i en almindelig folkeskole. Målsætningen blev sløjet i 2016.
- Ifølge loven om inklusion fra 2012 skal elever med behov for mindre end ni timers ugentlig støtte have støtten i en almindelig folkeskoleklasse.
- I skoleåret 2018/19 gik 94,7 procent af alle børn i grundskolen i en almindelig folkeskoleklasse. Det tal er det samme, som inden loven blev vedtaget.

LOTTE HEDEGAARD-SØRENSEN er lektor på DPU, Aarhus Universitet. Hun forsker i forskningsprogrammet “Lærerfaglighed, læreruddannelse og lærerfaglig udvikling” og har særligt forsket i inklusion. Hun underviser på Kandidatuddannelsen i generel pædagogik og Master i specialpædagogik og socialpædagogik.

ANNE MORIN er lektor på DPU, Aarhus Universitet. Hun forsker i inklusion og tværprofessionelt samarbejde. Hun underviser på Kandidatuddannelsen i pædagogisk psykologi.